

КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДУ УКРАЇНИ

Суб'єкта звернення до суду конституційної юрисдикції
України Гродзієвської Наталії Андріївни

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

«Про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина стосовно необхідності офіційного тлумачення поняття «Позови, що виникають з приводу нерухомого майна», що зазначається в ч. 1 ст. 114 ЦПК України для визначення виключної підсудності (територіальної) у взаємозв'язку з положеннями ст. ст. 109, 110 ЦПК України, ст. 16 ЦК України»

Відповідно до Закону України "Про Конституційний Суд України" підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Позивачка в даній час має обґрунтовані побоювання про те, що неоднозначне застосування судовими інстанціями та невизначеність поняття в практиці застосування норм процесуального права стосовно виключної підсудності позовів, що виникають з приводу нерухомого майна, адже може слугувати до скасування будь – якого судового рішення, що буде винесено в її справі.

Отже, 17 серпня 1996 року в відділі реєстрації актів громадянського стану виконкому Уманської міської ради народних депутатів Черкаської області було зареєстровано шлюб між мною та відповідачем. про що мається актовий запис . Від шлюбу народився син 1999 року народження Ян.

В 2003 році за спільні сімейні кошти нами придбано: в брата відповідача -
чотирьох кімнатну квартиру в будинку по вул.
в 2009 році трьох кімнатну квартиру вул.
8 серпня 2015 року квартиру в будинку по вул.
та квартиру в будинку по вул.

В листопаді 2015 році чоловік Гродзієвський Ю.Б. просив в мене заяву – згоду на продаж квартири по вул. м. , на що я відповіла йому відмовою, через це стався скандал.

На початку грудня 2015 року, з врахуванням того, що все майно зареєстроване формально в Державних реєстрах лише на відповідача Гродзієвського Ю.Б., а також того, що при отриманні паспорту громадянина України Гродзієвський Ю.Б. «невідомим чином» не переніс до нього відмітку про перебування його в шлюбі, для забезпечення дотримання своїх

інтересів, а також інтересів нашого неповнолітнього сина, адже побоювалась, що Гродзієвський Ю.Б. самовільно без моєї згоди як співвласника зможе розпорядитись майном, я подала позов до Уманського міськрайонного суду про поділ майна подружжя.

В ході судового розгляду справи я дізналась, що 9 грудня 2015 року відповідач продав спільно придбану квартиру по вул. будинок в новобудові за суму грн. згідно договору купівлі – продажу від 25.05.2009 року, переоформивши на неї право власності на свою племінницю (діво́че прізвище). яка знаходиться відповідачеві дочкою рідної сестри відповідача (діво́че), означену угоду оформляла приватний нотаріус Уманського міського нотаріального округу

В посліду́ючому 6 січня 2016 року переоформила право власності на громадянина , що знаходиться відповідачеві Гродзієвському Ю.Б. двоюрідним братом за усною домовленістю та по бажанню Гродзієвського Ю.Б.

В ході судового розгляду я дізналась, що 5 січня 2016 року відповідач Гродзієвський Ю.Б. подарував наше спільно нажите майно квартиру в будинку по вул. в м. та квартиру в будинку по вул. в м. громадянину , що знаходиться відповідачеві Гродзієвському Ю.Б. двоюрідним братом, аналогічно незаконно розпорядившись спільно нажитим майном (спільною сумісною власністю) без згоди іншого з подружжя.

В посліду́ючому всі означені три квартири були передані за договорами іпотеки в іпотеку знову ж племінниці чоловіка

З врахуванням неможливості вендикаційного позову через наявну, хоч і незаконну іпотеку та з врахуванням, що всі відповідачі в цивільній справі Гродзієвський Ю.Б., та – жителі м. , угоди вчинювались в м. я подала до міськрайонного суду позов з вимогами:

- Визнати недійсним з моменту вчинення договір купівлі – продажу квартири в будинку по вул. , м. , що учинений 9 грудня 2015 року Гродзієвським Юрієм Борисовичем продавцем та покупцем, посвідчений приватним нотаріусом) міського нотаріального округу
- Визнати недійсним з моменту вчинення договір купівлі – продажу квартири в будинку по вул. , м. що учинений продавцем та покупцем , посвідчений приватним нотаріусом міського нотаріального округу
- Визнати недійсним з моменту вчинення договір дарування квартири в будинку по вул. в м. , що укладені між відповідачем Гродзієвським Юрієм Борисовичем – дарувальником та – обдарованим.
- Визнати недійсним з моменту вчинення договір дарування квартири в будинку по вул. в м. , що укладені між відповідачем Гродзієвським Юрієм Борисовичем – дарувальником та – обдарованим.

міськрайонним судом відкрито провадження в справі за моїм позовом справа № . В ході проведення попереднього засідання в справі одним з

відповідачів зазначено, що справа має передаватись до належного суду за підсудністю в м.

Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42):

I.

Згідно з положення ч. 1 ст. 114 ЦПК України «Позови, що виникають з приводу нерухомого майна, пред'являються за місцезнаходженням майна або основної його частини».

Норма чинного цивільного процесуального законодавства України не містить на жаль чіткого розмежування даного поняття, що саме законодавець вклав в розуміння **«позови, що виникають з приводу нерухомого майна»**.

Як роз'яснив Верховний Суд України в Постанові Пленуму ВСУ, від 1 березня 2013 року N 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ», який в п 42 роз'яснив судам, що «Виключну підсудність встановлено для позовів, що виникають із приводу нерухомого майна (частина перша статті 114 ЦПК). Згідно з положеннями статті 181 ЦК до нерухомого майна належать: земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на них, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. **Наприклад, це позови про право власності на таке майно; про право володіння і користування ним (стаття 358 ЦК); про поділ нерухомого майна, що є у спільній частковій власності та виділ частки із цього майна (статті 364, 367 ЦК); про поділ нерухомого майна, що є у спільній сумісній власності та виділ частки із цього майна (статті 370, 372 ЦК); про право користування нерухомим майном (визначення порядку користування ним); про право, яке виникло із договору найму жилого приміщення, оренди тощо; про визнання правочину з нерухомістю недійсним; про звернення стягнення на нерухоме майно - предмет іпотеки чи застави; розірвання договору оренди землі; стягнення орендної плати, якщо спір виник з приводу нерухомого майна; про усунення від права на спадкування та визначення додаткового строку для прийняття спадщини», а отже Верховний Суд України вважає, що спори, що виникають з приводу нерухомого майна це по суті такі спори, позовні вимоги яких пов'язані безпосередньо з матеріально правовою вимогою стосовно такого нерухомого майна.**

Згідно пункту 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року "Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ" передбачає, що у випадках, коли вимоги пов'язуються з визнанням права на земельну ділянку, встановленням порядку користування земельною ділянкою чи усуненням перешкод у цьому, іншими вимогами з приводу земельної ділянки чи розташованої на ній нерухомості, зокрема про відшкодування шкоди, заподіяної порушенням земельного законодавства, суди обов'язково застосовують правила про виключну підсудність (стаття 114 ЦПК).

Разом з тим, відповідно положень п. 27 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року N 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» «Позови про визнання недійсними правочинів щодо нерухомого майна **та застосування наслідків недійсності** пред'являються відповідно до частини першої статті 114 ЦПК за місцезнаходженням майна або основної його частини.».

Як уже і зазначалось в самому позову позовні вимоги стосуються виключно визнання недійсними правочинів, а отже предметами спору в справі є дійсність відповідних право чинів чи їх недійсність. Позивачем скеровано справу до Уманського міськрайонного суду за положеннями ст. 110 ЦПК України позови в спорах про визнання недійсним договору подаються за місцем знаходження відповідача. В даному випадку місцем проживання відповідачів та реєстрації і здійснення

Тобто законодавчо не визначено і означена невизначеність може вплинути на правильність вирішення справи суб'єкта звернення до Конституційного Суду України, яким саме чином визначається підсудність та чи підлягає до виключної підсудності за ч. 1 ст. 114 ЦПК України один лише позов про визнання недійсним договору, чи може особа, яка вважає, що право чином порушуються її права оскаржувати останній за правилами визначення підсудності, встановленими ст. ст. 109 – 110 ЦПК України, в тому числі та не виключено за місцем знаходження сторін правочину (місцем їх проживання чи реєстрації), місцем вчинення правочину та інше.

II.

На думку суб'єкта звернення до Конституційного Суду України підсудність цивільної справи з предметом спору про визнання угоди (правочину) недійсним без заявлення вимоги стосовно застосування наслідків недійсності правочину, як то вимоги про витребування майна з чужого незаконного володіння (ст. 388 ЦК України) та інших, приблизний перелік яких наведено в п. 42 Постанові Пленуму ВСУ, від 1 березня 2013 року N 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ» та з огляду на положення ст. 16 ч. 2 ЦК України, яка саме і визначає на думку суб'єкта звернення види предметів позову, встановивши, що: Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути:

- 1) визнання права;
- 2) визнання правочину недійсним;
- 3) припинення дії, яка порушує право;
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 5) примусове виконання обов'язку в натурі;
- 6) зміна правовідношення;
- 7) припинення правовідношення;
- 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;
- 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;
- 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.;

Встановивши також, що суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом. Не встановлена законодавчо як виключна підсудність, та не відповідає вимогам ч. 1 ст. 114 ЦПК України.

Таким чином законодавчо розрізняються вимоги в тому числі з досліджуваного питання, а саме окремо мається вимоги про визнання недійсним договору, окремо про застосування наслідків його недійсності, окремо про відновлення порушеного права та інше.

Натомість, як свідчить проаналізовані тексти судових рішень, доступ до яких має суб'єкт звернення судами по різному застосовується поняття ч. 1 ст. 114 ЦПК України, в тому числі і не в розрізі до предмету позову, що заявлений, інколи з суб'єктивних міркувань наближеності спору до об'єкту нерухомості.

Означену невизначеність може усунути лише Конституційний Суд України, роз'яснивши означене спірне положення своїм рішенням.

III.

На думку суб'єкта звернення невизначеність в правозастосуванні зокрема виникає через незрозуміння поняття «Предмет позову» як матеріально-правової вимога, заявленої позивачем в суді до відповідача щодо усунення допущеного відповідачем порушення суб'єктивного права позивача. Звідси і саме поняття позову повинно включати одночасно матеріально-правову вимогу як його зміст і процесуальну форму вираження в їхній нерозривній єдності. Однак предмет позову не слід змішувати з певним речовим предметом спору, наприклад, конкретним об'єктом нерухомості, коштами тощо.

Отже, вважаю, що в ч. 1 ст. 114 ЦПК України законодавець послався, визначаючи виключну підсудність саме її визначення виходячи саме з заявленого предмету позову, а не певного речового предмету спору.

Судом же, при вирішенні питання позову та відкриття провадження в справі, на думку суб'єкта звернення, також слід орієнтуватись в тому який саме предмет позову заявлено та чи зв'язаний безпосередньо предмет позову з поняттям «з приводу нерухомого майна» чи ні для застосування положень ст. 114 ч. 1 ЦК України чи відповідно не застосування.

На думку суб'єкта звернення саме матеріально правова вимога має бути пов'язана з спором стосовно нерухомого майна, тобто вимога, якою врегулюватиметь

IV.

Неоднозначне застосування судами України положення ч. 1 ст. 114 ЦПК України виразилось в наступних судових рішеннях:

В ухвалі від 6 серпня 2014 Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в справі №6-13413св14 розглянувши справу за позовом фізособи до публічного акціонерного товариства комерційного банку "Надра", треті особи: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу, відділ Державної виконавчої служби Ялтинського міського управління юстиції Автономної Республіки Крим, про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню Вищий спеціалізований суд зробив правовий висновок, що спір про визнання виконавчого напису нотаріуса підлягає розгляду місцевим судом не за правилами ч. 1 ст. 114 ЦПК України за місцем знаходження нерухомого майна, зокрема квартири, на яку звернуто стягнення, з за ст. 109 ЦПК України, що позови до фізичної особи пред'являються у суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання, або за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її перебування.

В ухвалі від 23 травня 2012 року Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в справі №6-10764св11 за позовом про розірвання попереднього договору купівлі-продажу квартири від 19 листопада 2008 року. та стягнення коштів, що отримані за означеним правочином ВССУ зробив правовий висновок, згідно з якого послався також на ч. 1 ст. 114 ЦПК України, указавши, що «Враховуючи те, що спір виник з приводу невиконання відповідачем зобов'язань за договором про розірвання попереднього договору купівлі-продажу квартири (нерухомого майна), позов згідно ст. 114 ЦПК України пред'являється за місцезнаходженням квартири.».

В ухвалі від 6 листопада 2013 року Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в справі №6-33099св13 за позовом фізичної особи до банку зобов'язання надіслати про письмове повідомлення про припинення договору іпотеки та виключення записів про обтяження належного їй майна з відповідного реєстру. При цьому ВССУ не погодився з застосуванням ст. 114 ч. 1 ЦПК України попередніми судовими

інстанціями і встановив, що спір в справі про зобов'язання банку направити письмове повідомлення нотаріусу про виключення предмету іпотеки з реєстру заборон виник з приводу нерухомого майна і на цей спір поширюється положення ч. 1 ст. 114 ЦК України.

В ухвалі від 16 листопада 2010 Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в справі №6-44909св10 в справі за позовом фізособи до закритого акціонерного товариства "Кримський ТИТАН" про стягнення орендної плати та неустойки та за зустрічним позовом закритого акціонерного товариства "Кримський ТИТАН" до фізособи про визнання договору оренди недійсним ВССУ зробив правовий висновок, за яким встановив, що «Встановлено, що між сторонами виник спір з приводу договору оренди, об'єктом якого є нерухоме майно (земельна ділянка), що знаходиться на території Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, тобто поза межами територіальної підсудності Вільногірського міського суду. Таким чином, Вільногірським міським судом справу розглянуто з порушенням правил виключної підсудності (ч.1 ст 114 ЦПК України), що є підставою для скасування судового рішення з передачею справи на новий розгляд до належного суду».

В ухвалі від 16 травня 2012 року Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ в справі №6-3279ск12 в справі за позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю "Градо Комплекс" про стягнення боргу за договором оренди нерухомого майна та відшкодування моральної шкоди виніс правовий висновок про застосування ч. 1 ст. 114 ЦПК України в такій справі як в справах відносно нерухомого майна, погодившись з застосуванням означеної норми попередніми інстанціями.

В ухвалі від 5 травня 2008 року Верховного Суду України в справі №6-4404ск06 ВСУ в справі за позовом про визнання договору купівлі-продажу недійсним зробив правовий висновок, що вирішуючи спір, суд першої інстанції не врахував, що заявлений позов виник з приводу нерухомого майна - квартири, тому справа повинна розглядатися за місцем знаходження цього майна відповідно до вимог ст. 114 ЦПК України.

В ухвалі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 листопада 2011 в справі за позовом про застосування наслідків нікчемного правочину та стягнення коштів, за зустрічним позовом, за участі третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, приватний нотаріус Дніпропетровського міського нотаріального округу, про визнання договору дарування удаваним правочином в справі №6- зробив правовий висновок, що «відповідно до ч. 1ст. 114 ЦПК України позови, що виникають з приводу нерухомого майна, пред'являються за місцезнаходженням майна абсолютної його частини. Визначені цією нормою правила виключної підсудності стосуються позовів щодо будь-яких вимог, пов'язаних з правом особи на нерухоме майно (земельна ділянка, будинки, квартири тощо). Розглядаючи справу, суд таких вимог цивільного процесуального законодавства не врахував. З огляду на викладене судові рішення в частині вирішення зустрічного позову не можна визнати такими, що ухвалені з додержанням норм матеріального і процесуального права» застосувавши означене положення лише до зустрічних вимог про визнання договору та не застосувавши положення ст. 114 ч. 1 ЦПК України до первісного позову стосовно застосування правових наслідків нікчемного правочину.

В ухвалі Верховного Суду України в справі №6-9312св09 від 22 липня 2009 року в справі за позовом до закритого акціонерного товариства "Комерційний банк "ПриватБанк" про відшкодування майнової та моральної шкоди, що завдана позивачем неналежним утриманням арештованого опломбованого банком майна ВСУ зробив правовий висновок, за яким вказав, що Оскільки ж позовна вимога фактично виникла з приводу нерухомого майна суду також слід було з'ясувати, чи підлягає вона до розгляду Жовтневим

районним судом м. Дніпропетровська з огляду на те, що відповідно до ст. 114 ЦПК України позови, що виникають з приводу нерухомого майна, пред'являються до суду за місцезнаходженням цього майна.

Єдиний державний реєстр судових рішень містить значну масу судових рішень судів першої та апеляційної інстанції колізійних та взаємовиключаючих з даного предмету.

Отже, наряду «різне» застосування судами України норми ст. 114 ч. 1 ЦПК України стосовно поняття що таке є «позови, що виникають з приводу нерухомого майна». Крім того, в аналітичного відділу Конституційного Суду України мають ся значні ресурси для залучення всієї узагальнюючої практики застосування даного питання судами загальної юрисдикції, що не можливо для суб'єкта звернення.

V.

На відміну від положень ст. 109, ст. 114 ЦПК України, які нечітко встановлюють поняття підсудності справ, зокрема в частині вимог про визнання недійсним правочину та окремо не розрізняють предметну підсудність для позовів про визнання угод недійсними положення ГПК України чітко та однозначно встановлюють підсудність для позовів про визнання угод недійсними – ст. 15 ГПК України, що «Справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів, справи у спорах про визнання договорів недійсними розглядаються господарським судом за місцезнаходженням сторони, зобов'язаної за договором здійснити на користь другої сторони певні дії, такі як: передати майно, виконати роботу, надати послуги, сплатити гроші тощо. справи у спорах, що виникають при виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також справи про визнання недійсними актів розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.» та справи, що за аналогією зі ст. 114 ч. 1 ЦПК України слід вважати пов'язаними з нерухомим майном – ст. 16 ГПК України – виключна підсудність ч. 1, що «Справи у спорах про право власності на майно або про витребування майна з чужого незаконного володіння чи про усунення перешкод у користуванні майном розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна.» таким чином чітке формулювання виключної підсудності відповідно заявлених предмету позову слугує і відсутності колізій та спорів між сторонами про підсудність справ про визнання угод недійсними та справ про, що пов'язані з об'єктами нерухомості в господарському судочинстві, на відміну від цивільного судочинства.

VI.

Ухвалою Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Медведєвої Ірини Іванівни та Мороза Дмитра Анатолійовича щодо офіційного тлумачення словосполучення "з приводу", яке міститься у частині першій статті 114 Цивільного процесуального кодексу України від 15 вересня 2015 року N 39-у/2015, Справа N 2-33/2015 відмовлено було громадянам Медведєва І. І. та Мороз Д. А. у відкритті конституційного провадження, однак, як свідчить текст самого судового рішення Конституційного Суду України суб'єктами звернення подавались зовсім інші підстави для необхідності офіційного тлумачення ч. 1 ст. 114 ЦПК України, подавались інші (різні) приклади застосування означеної норми процесу судами першої та апеляційної інстанції і саме, що предметом спірних правовідносин в наданих для порівняння Конституційному Суду судових рішеннях були майнові права та обов'язки щодо нерухомого майна. В даному ж зверненні підіймаються питання неоднакового застосування норми ст. 114 ч. 1 ЦПК України ВССУ та ВСУ, необхідність офіційного тлумачення якої вбачає заявниця у зв'язку з тим, що вважає, що даний спірний необґрунтований законодавчо момент слід виправити на початку судових процедур в її справі,

а не розраховувати на допуск в послідуєчому до провадження в ВСУ при практичній не прогнозованості можливого прийнятого рішення, а отже можливого порушення прав.

VII.

Окремо слід зазначити, що ст. 114 ЦПК визначено перелік позовів, для яких установлена виключна підсудність, та такий перелік є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Поняття "позови, що виникають з приводу нерухомого майна" - ч. 1 ст. 114 ЦПК України, яке трактується, як вбачається з процитованих судових рішень і стосовно предметів позовів, що не зв'язані з самим правом власності на нерухому річ, як то стягнення заборгованої орендної плати, розірвання договору та стягнення авансу та інше. Тобто, можливо з впевненістю стверджувати, що через відсутність чіткого розмежування, в тому числі офіційного тлумачення означеного терміну в судовій практиці Верховного Суду України про те, чи означене поняття тотожне поняттям "позови про право на нерухоме майно" або поняттю, як то наприклад "позови, де предметом спору є нерухоме майно", - спричинює суб'єктам цивільних відносин порушення прав, адже за часту розширено тлумачиться судами. Таке б офіційне тлумачення означеного поняття Конституційним Судом України однозначно виключало вільне тлумачення норми процесуального права та колізійність застосування.

Уповноважую на направлення означеного звернення свого представника по довіреності, а також отримувати в даній справі письмові документи та вчиняти інші дії, адже проживаю в даний час в РФ.

На підставі викладеного, керуючись ст. ст. 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», прошу суд:

Дати офіційне тлумачення поняття, що указане в ч. 1 ст. 114 ЦПК України «Позови, що виникають з приводу нерухомого майна» зокрема та в контексті положень ст. 16 ЦК України про способи захисту порушеного права.

Чи має застосовуватись ст. 114 ч. 1 ЦПК України для визначення виключної підсудності в справі з позовною вимогою про визнання правочину недійсним, що заявлена без вимоги застосування наслідків його недійсності.

Виходячи з чого учасники цивільного процесу, суди України мають виходити, визначаючи застосування ч. 1 ст. 114 ЦПК України, а саме з предмету позову чи речового предмету спору.

Додаток:

1. Копія ухвали суду про відкриття провадження в справі заявника на 1 арк.;
2. Копії судових рішень ВССУ та ВСУ по практиці застосування ч. 1 ст 114 ЦПК України на 18 арк.;
3. Копія довіреності на представника на 1 арк.

Гродзієвська Н.А.

 березня 2016 року